

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, доцента, завідувача кафедри теорії початкового навчання Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Муковоза Олексія Павловича

на дисертаційну роботу Поберецької Вікторії Василівни
«Підготовка майбутніх учителів початкових класів у педагогічних коледжах до інтегрованого навчання учнів»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
в галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка»
за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки»

Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із планами відповідних галузей науки

Складні соціальні та економічні перетворення, що відбуваються в сучасному суспільстві, інтеграційні процеси в політичній, економічній і науково-технічній галузях суттєво впливають на процес освіти. Це проявляється в різних напрямках, видах, формах педагогічної інтеграції, які активно починають використовуватися на всіх щаблях освіти. В умовах глобалізації усіх сфер та насиченості інформаційного простору постає проблема становлення й розвитку особистості, здатної до комплексного осягнення світу, яка здатна знаходити зв'язки між явищами об'єктивної реальності. Актуальною залишається проблема вдосконалення освіти, її перебудови в контексті вимог, викладених в програмно-нормативних та концептуальних документах.

Впровадження в шкільну практику інтегрованих програм вимагає від вчителя принципово іншого рівня його підготовки, що дозволяє йому вільно орієнтуватися в нових умовах, використовувати можливості інтегрованого навчання. Важливим досягненням реформування сучасної освітньої політики є формування змісту освіти на основі державних стандартів як важеля збереження єдиного освітнього простору та управління якістю освіти. Розв'язання означеної проблеми передбачає вдосконалення фахової підготовки майбутніх учителів початкових класів, оновлення її змісту, формування загальних та професійних компетентностей учителя, визначених

у Професійному стандарті за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)».

Це робить обрану Вікторії Василівни Поберецькою тему дисертаційного дослідження «Підготовка майбутніх учителів початкових класів у педагогічних коледжах до інтегрованого навчання учнів» актуальною та своєчасною, яка на сьогодні недостатньо досліджена, а зміни у змісті та концептуальних основах вищої освіти зумовлюють соціальну потребу в підготовці нового покоління вчителів.

Найбільш суттєві наукові результати, що містяться в дисертації

Проаналізовано стан розробленості проблеми підготовки майбутніх учителів початкових класів у педагогічних коледжах до інтегрованого навчання учнів у зарубіжній і вітчизняній теорії та практиці, розкрито сутність ключових понять дослідження.

На основі здійсненого аналізу теоретичних засад та нормативного забезпечення впровадження інтегрованого навчання у контексті реалізації Концепції «Нова українська школа» виокремлено та обґрунтовано підходи та принципи підготовки майбутніх учителів в педагогічних коледжах до інтегрованого навчання учнів.

Розроблено модель підготовки майбутніх учителів початкових класів у педагогічних коледжах до інтегрованого навчання учнів, що містить такі блоки: методологічно-цільовий, змістово-процесуальний та результативний.

Визначено та теоретично обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх учителів початкових класів у педагогічних коледжах до інтегрованого навчання учнів.

Розроблено методичні рекомендації щодо впровадження моделі та реалізації педагогічних умов підготовки майбутніх учителів початкових класів до інтегрованого навчання учнів.

Нові факти, одержані здобувачем

Дисертація Вікторії Василівни Поберецької є комплексним теоретико-методологічним дослідженням, у якому *вперше* визначено зміст поняття «підготовка майбутніх учителів початкових класів у педагогічних коледжах до інтегрованого навчання учнів»; визначено критерії, показники та рівні готовності майбутніх учителів початкових класів до інтегрованого навчання учнів; визначено комплекс педагогічних умов, дотримання яких сприяє підготовці майбутніх учителів початкових класів у педагогічних коледжах до інтегрованого навчання учнів; розроблено та науково обґрунтовано модель підготовки майбутніх учителів початкових класів у педагогічних коледжах до інтегрованого навчання учнів, яка містить методологічно-цільовий, змістово-процесуальний та результативний блоки; *уточнено* сутність ключових понять дослідження; *удосконалено* методику діагностики готовності майбутніх учителів початкових класів до інтегрованого навчання учнів: розроблено авторські анкети для оцінювання мотивації студентів до впровадження інтегрованого навчання; зміст та програмні результати навчання: доповнено особливостями інтегрованого навчання; *подальшого розвитку* набуло навчально-методичне забезпечення процесу підготовки майбутніх учителів початкових класів у педагогічних коледжах до інтегрованого навчання учнів: засоби навчання урізноманітнено інтегрованими завданнями з дисциплін.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Представлені в роботі наукові положення та висновки, викладені авторкою, свідчать про цілісність проведеного дослідження, наукову обґрунтованість і достовірність результатів, а також мають теоретичне і практичне значення для підготовки майбутніх фахівців.

Дисертантка на високому науковому рівні обґрунтувала вибір теми, визначила мету, завдання, методи дослідження. Структура дисертації чітка, усі її частини спрямовані на досягнення поставленої мети. Представлений науковий апарат дослідження сприяв розробці алгоритму розв'язання

досліджуваної проблеми. Кваліфікованим є застосування комплексу взаємодоповнюючих методів наукового пошуку. З огляду на тему дослідження дисертантка чітко сформулювала адекватні завданням методи (теоретичні, емпіричні, статистичні) наукового пошуку. Наукові положення, рекомендації та висновки, які містяться у дисертаційному дослідженні, пояснюються і обґрунтовуються з посиланням на широку джерельну базу, що включає законодавчі документи, наукову і методичну літературу.

Завдання дослідження є чітко узгодженими. Аналіз дослідження свідчить, що дисертантка ретельно опрацювала наукову літературу, чітко сформулювала основні положення та висновки проведеного дослідження, отримала результати, які мають теоретичне і практичне значення, зробивши вагомий внесок у педагогічну науку. Свідченням обґрунтованості наукових положень є достатньо репрезентативна джерельна база.

Зміст анотацій, поданих українською та англійською мовами відображає зміст дисертації та висвітлює суттєві її аспекти та основні положення.

Матеріали дисертації пройшли необхідну апробацію, обговорювалися на міжнародних та всеукраїнських наукових конференціях.

Значення для науки і практики одержаних автором результатів

Дисертаційна робота В.В.Поберецької містить нові, раніше не захищені наукові положення, а обґрунтовані результати в сукупності розв'язують актуальну наукову проблему. Практичне значення одержаних результатів полягає в доповненні змісту дисциплін «Педагогіка», «Психологія», «Педагогічні технології в початковій школі», «Методика навчання освітньої галузі «Математика»», «Методика навчання освітньої галузі «Мистецтво»», «Методика навчання освітньої галузі «Природознавство»», «Методика навчання освітньої галузі «Суспільствознавство»» темами щодо особливостей реалізації інтегрованого навчання; оновлені завдань педагогічної практики та тематики курсових робіт

студентів; розробленні методичних рекомендацій щодо впровадження моделі та реалізації педагогічних умов підготовки майбутніх учителів початкових класів до інтегрованого навчання учнів, програми семінару для викладачів «Підготовка студентів до реалізації інтегрованого змісту освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти», програми діяльності студентського навчально-наукового об'єднання «Інтеграція в педагогічній теорії і практиці»; розробленні методики діагностування рівнів готовності майбутніх учителів початкових класів до інтегрованого навчання учнів.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес КЗВО «Барський гуманітарно-педагогічний коледж імені Михайла Грушевського (довідка про впровадження № 01-09/138 від 27.05.2021 р.), КВНЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний коледж ім. Т. Г. Шевченка» (довідка про впровадження № 227 від 18.05.2021 р.) та КЗ «Балтський педагогічний фаховий коледж» (довідка про впровадження № 99 від 31.03.2021 р.), КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж» (довідка про впровадження № 77/02 – 07/10 від 17.06.2021 р.).

Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації
Наукові положення, отримані результати та висновки дослідження можуть бути використані у процесі підготовки майбутніх учителів початкових класів та в системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Оцінка змісту дисертації та її завершеність

Текст дисертаційного дослідження зв'язний, цілісний, завершений, чітко структурований. Кожен наступний розділ чи підрозділ органічно пов'язаний з попереднім і доповнює його, що сприяло розкриттю теми дослідження, виконанню поставлених завдань, які є досить конкретні та відповідають поставленій меті дослідження.

Робота складається з анотацій українською й англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків до розділів, висновків, списку використаних джерел (216 найменувань, з них 19 – іноземною мовою), 18 додатків на 75

сторінках. Загальний обсяг роботи становить 304 сторінки, з них 220 сторінок – основний текст. Робота містить 11 рисунків та 31 таблицю.

У *вступі* розкрито актуальність проблеми, що досліджується. Її методологічна і теоретична основа одержали належне обґрунтування, аргументацію і конкретизацію. Чітко сформульовані мета, об'єкт, предмет, методи дослідження, завдання дослідження, які є досить конкретними та відповідають поставленій меті, викладено наукову новизну й практичне значення одержаних результатів; подано відомості про апробацію та впровадження результатів дослідження; представлено інформацію про публікації за темою дисертації, її структуру й обсяг. Дисертаційне дослідження Поберецької Вікторії Василівни характеризується системним підходом до предмета дослідження. Обрана структура дисертаційного дослідження сприяла досягненню визначеної автором мети, що полягає в розробці, теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці моделі підготовки майбутніх учителів початкових класів у педагогічних коледжах до інтегрованого навчання учнів, та розв'язанню поставлених наукових завдань. Об'єкт та предмет дослідження сформульовані чітко й логічно. Висновки дослідження відповідають визначеним завданням.

У *першому розділі* охарактеризовано теоретичні засади та практику підготовки майбутніх учителів початкових класів у педагогічних коледжах до інтегрованого навчання учнів.

Проаналізовано стан розробленості проблеми та нормативне забезпечення реалізації інтегрованого навчання в початковій освіті. Здійснено теоретичний аналіз ключових понять проблеми інтегрованого навчання учнів початкової школи в педагогічній теорії.

Визначено підходи та принципи підготовки майбутніх учителів в педагогічних коледжах до інтегрованого навчання, здійснено аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду підготовки майбутніх учителів в педагогічних коледжах до інтегрованого навчання.

У другому розділі дисертаційного дослідження обґрунтовано зміст та структуру готовності майбутніх учителів початкових класів до інтегрованого навчання учнів, розроблено узагальнені стандартизовані характеристики рівнів готовності майбутніх учителів початкових класів до інтегрованого навчання учнів, подано методiku проведення педагогічного дослідження.

Здійснено наукове обґрунтування моделі підготовки майбутніх учителів початкових класів до інтегрованого навчання учнів та педагогічних умов її реалізації.

У третьому розділі представлено результати експериментальної перевірки результатів впровадження моделі підготовки майбутніх учителів початкових класів у педагогічних коледжах до інтегрованого навчання учнів.

Розроблено методичні рекомендації щодо впровадження моделі підготовки майбутніх учителів початкових класів у педагогічних коледжах до інтегрованого навчання учнів, зокрема: зміст та тематику занять навчально-наукового об'єднання «Інтеграція в педагогічній теорії і практиці»; перелік тем та завдань, які відображають теоретичні та методичні проблеми інтеграції в початковій освіті у змісті педагогічно орієнтованих навчальних дисциплін; тематику науково-дослідних робіт.

Висновки структуровані, повністю відповідають сформульованим завданням та змісту самої роботи та впливають з її основних положень, чим доводиться, що мета роботи досягнута і всі поставлені завдання виконано.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Позитивно оцінюючи новизну, теоретичне і практичне значення дисертаційного дослідження Поберецької Вікторії Василівни, вважаємо за доцільне висловити зауваження та побажання щодо його можливого удосконалення:

1. Аналіз українського та зарубіжного досвіду підготовки майбутніх учителів в педагогічних коледжах до інтегрованого навчання варто було побудувати у форматі порівняння.

2. Під час педагогічного експерименту варто було б залучити більшу кількість респондентів.

3. Під час розробки моделі підготовки майбутніх учителів початкових класів до інтегрованого навчання учнів (підрозділ 2.4) авторці дослідження слід було зосередити та актуалізувати увагу саме на особливостях її реалізації у педагогічних коледжах.

4. В обґрунтуванні третьої педагогічної умови варто було б детальніше зупинитися на застосуванні інформаційного освітнього середовища педагогічного коледжу у контексті дистанційного навчання під час забезпечення поетапного засвоєння майбутніми вчителями початкових класів теоретичних та методичних особливостей інтегрованого навчання.

5. У дослідженні проведено опитування за розробленою авторською анкетю 28 працюючих учителів початкової школи з різним стажем роботи ЗЗСО м. Бар Вінницької області для з'ясування стану готовності вчителів початкової освіти до інтегрованого навчання учнів. На нашу думку варто було б залучити до опитування й здобувачів освіти (випускників) для ширшого визначення шляхів оптимізації підготовки майбутніх учителів початкових класів у педагогічних коледжах до інтегрованого навчання учнів.

Висловлені зауваження і побажання мають дискусійний характер, спрямовані на вдосконалення дисертаційної роботи і суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації Поберецької Вікторії Василівни.

Повнота висвітлення результатів в опублікованих працях. Суттєвими є наукові доробки дисертантки, апробовані на 6 науково-практичних конференціях (міжнародних, всеукраїнських). Основні результати дослідження представлено у 13 (11 одноосібних) публікаціях, з яких 5 відображають основні наукові результати дисертації (1 – в електронному фаховому виданні України, 1 – у закордонному науковому періодичному виданні), 6 – апробаційного характеру, 2 – додатково висвітлюють наукові результати.

Зміст, обсяг та кількість друкованих праць відповідають вимогам МОН України щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії і надають авторці право публічного захисту дисертаційного дослідження.

Загальний висновок

З огляду на актуальність дослідження, зміст і цінність отриманих результатів, важливість і новизну теоретичних й практичних висновків, дисертаційна робота Поберецької Вікторії Василівни «Підготовка майбутніх учителів початкових класів у педагогічних коледжах до інтегрованого навчання учнів» є оригінальним, актуальним, самостійно виконаним, структурно цілісним і завершеним дослідженням, яке відповідає чинним вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. та пп. 9–18 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України № 167 від 6.03.2019 р.), а її автор – Поберецька Вікторія Василівна – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 – освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри теорії початкового навчання
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини

Олексій МУКОВІЗ

